

2. Kind is getuige

ALGEMENE ACHTERGROND

Kleuters die een verkeersongeval zien gebeuren, kunnen enorm geschokt zijn. Bij een verkeersongeval bekommeren volwassenen zich in de eerste plaats (terecht) om de gewonden. Kinderen die getuige waren, voelen zich daardoor soms in de steek gelaten. Ook zij hebben nood aan een zorgzame opvang.

Waarom is het belangrijk om ook hier voldoende aandacht aan te besteden? Iemand die getuige was van een verkeersongeval wil proberen te begrijpen wat er gebeurde. Allerlei vragen spoken door het hoofd. Door erover te praten krijgt de kleuter de kans om samen met jou een antwoord te zoeken. Op sommige vragen is echter nooit een antwoord te vinden.

Voor een kleuter die een verkeersongeval zag gebeuren, zal de eerste keer dat hij zich opnieuw in het verkeer waagt niet altijd makkelijk zijn. Bepaalde geluiden, beelden, geuren doen kinderen soms aan het ongeval terugdenken. Daardoor krijgen kinderen het soms ook moeilijker in de klas. Ze worden overalert, waardoor ze snel en hevig schrikken van onverwachte gebeurtenissen.

Angst en onzekerheid zijn logische reacties op het gevaar van het ongeval: je bent bang en maakt je zorgen omdat het leven even aan een draadje hing. Vóór het verkeersongeval was alles immers veilig. Nu kan dat gevoel opeens omslaan. De kleuter wordt plots geconfronteerd met zijn eigen kwetsbaarheid. Een andere typische reactie is woede: kwaad zijn op de auto, op de politie, op ouders, vrienden, de ziekenwagen. Ook schuldgevoel kan optreden. Al deze gevoelens zijn een reactie op het gevoel van machteloosheid.

Kleuters verwerken moeilijke gebeurtenissen door er nu eens wel, dan weer niet mee bezig te zijn. Dat is een normale, gezonde en natuurlijke reactie. Het stelt hen in staat het ongeval een plaats te geven, en tegelijkertijd verder te kunnen met de dagelijkse bezigheden.

Terwijl de meeste volwassenen betekenis geven aan een schokkende gebeurtenis door erover te praten, doen kleuters dat meestal via spel en fantasie. In hun spel kunnen kinderen makkelijker emoties kwijt. Het is dan ook belangrijk dat ze niet alleen de mogelijkheid krijgen om hun gevoelens te uiten, maar dat ze ook gestimuleerd worden om dat te doen. De manier waarop ze zich uiten moet echter aanvaardbaar zijn. Ze mogen bijvoorbeeld geen andere kinderen pijn doen of iets stuk maken. Als leerkracht kan je samen met de kleuter op zoek gaan naar een aanvaardbare uitlaatklep, bijvoorbeeld in een kussen (emokussen in Zeppekit) slaan, een bal tegen de muur gooien.

Kleuters die een verkeersongeval zien gebeuren en daardoor geschokt zijn, hebben nood aan een snel herstel van hun **dagelijkse routine**. Ze willen terug een gevoel van zekerheid, controle en veiligheid ervaren. Sommige kinderen grijpen terug naar dingen die vroeger troost en veiligheid gaven, of een periode waarin ze veiligheid ervoeren: duimzuigen, bedplassen, aanhankelijker worden. Een begripvolle en warme reactie is dan belangrijk.

Oudere kleuters kunnen ook **'magisch denken'**. Ze denken dat ze door hun gedachten de gebeurtenissen beïnvloeden. Bijvoorbeeld: 'Als ik de witte lijnen van het zebrapad niet raak, zal er geen ongeval gebeuren.' Dit geeft hen een gevoel van controle. Je kan hier als leerkracht in meegaan, maar benadruk dan duidelijk dat dit fantasie is. Geef aan dat het in de echte wereld anders is. Geef de kleuters duidelijke en juiste informatie.

Hou er ook rekening mee dat een kind dat een ernstig verkeersongeval zag gebeuren te kampen kan krijgen met **lichamelijke klachten**. De kleuter krijgt bijvoorbeeld onverklaarbare buikpijn of hoofdpijn. Pilletjes doen de pijn echter niet verdwijnen. De lichamelijke klachten zijn normaalgesproken van voorbijgaande aard.

Let erop dat je communiceert met de ouders als je werkt rond het verkeersongeval. Zo kunnen zij hun kind ook thuis goed opvangen. Je kan na de klasactiviteit in een gesprek met de ouders bespreken hoe het kind zich thuis en op school gedraagt. Weet dat het kind zich misschien niet vrij voelt om erover te praten, omdat dit thuis niet de gewoonte is. Het is ook niet nodig dat een kind zowel op school als thuis in dezelfde mate en op dezelfde manier bezig is met het verkeersongeval. Het kan voor sommige kinderen comfortabel zijn om een plaats te hebben waar ze hier niet mee bezig hoeven te zijn.

Bespreek vooraf ook altijd met het betrokken kind wat je wil doen in de klas. Vraag of hij dat goed vindt, en of hij zelf iets wil zeggen daarover. Dat is voor elke kleuter, in elke situatie anders.

Meer lezen?

Wanneer je op zoek bent naar meer achtergrondinformatie over schokkende gebeurtenissen bij kinderen, kan je het boek 'Kinderen helpen na een schokkende gebeurtenis' van Steunpunt Algemeen Welzijnswerk lezen (in Zeppekit). Ook de publicatie 'Als het verkeer je raakt. Praktische gids na een verkeersongeval', een uitgave van Rondpunt (2009) bevat interessante lectuur.

CONCRETE LESSUGGESTIES

Informeer de ouders altijd over de activiteiten in de klas.

Zo begrijpen ouders beter wat er in hun kind omgaat, wat het kind denkt, voelt, hoort, ...

De activiteit kan een indruk laten en het kind neemt het misschien mee naar huis.

De kleuter hoeft echter niet op school en thuis bezig te zijn met het verkeersongeval.

Het kan steunend zijn om het hele gebeuren los te laten in een bepaalde omgeving.

Speelmat

Als een kleuter uit je klas getuige was van een verkeersongeval, kan dit nog lang blijven rondspoken in zijn hoofd. Met deze lesactiviteit geef je het kind de ruimte om hierover in de klas te vertellen en het gebeurde daarmee weer een stukje meer los te laten.

Nodig:

verkeersmat
speelgoedautootjes, minifietsjes, poppetjes, ...

Vooraf

Verzamel de kleuters in een kring rond de verkeersmat. Wanneer je werkt met de pop Jules in de klas, kan je ook gebruik maken van de vertelplaat bij het thema 'Stop! Jules op de fiets' (Themaboek 3, Uitgeverij Zwijsen). Als Joves het hiermee eens is, vertel je de kinderen dat Joves een ongeval zag gebeuren en daarvan erg geschrokken is. Joves mag naspelen wat hij zag gebeuren en wat er daarna gebeurde. Hebben andere kinderen ook wel eens een ongeval zien gebeuren? Hoe was dat dan? Wat zagen ze? Wat hoorden ze? Wat voelden ze? Wat wilden ze doen? Moesten ze er later nog aan terugdenken? Wat gebeurde er daarna? Kwam er politie? Een ziekenwagen?

Allemaal op de speelmat

De kinderen die dat willen, kunnen op de speelmat naspelen wat ze zagen. Hou het gesprek in de hand. Het kan zijn dat de kleuters elkaar proberen te overtreffen met stoere verhalen. Dat kan steunen, maar het is belangrijk dat je het gesprek op tijd terug naar de reële situatie brengt.

Afsluiting

Vraag de kinderen of ze goed geluisterd hebben naar elkaar. Laat hen allemaal één element aanhalen dat ze hoorden in het verhaal van iemand anders.

Poppenkastverhaal 'De verdwenen bal'

Wanneer jullie met de klas een ongeval zagen gebeuren, is het goed om daar in de klas nog op terug te komen. Het poppenkastverhaal 'De verdwenen bal' helpt om de kinderen te laten spreken over hun gevoelens na het ongeval.

Nodig:

- poppenkastverhaal (zie bijlagen)
- poppenkastpoppen schildpad, egel, slak.
Deze poppen zijn verkrijgbaar bij Leefsleutels (www.leefsleutels.be)
- drie grote dozen
- knutselmateriaal: slakkenhuis, schild van de schildpad, stekels van de egel, scharen, lijm, tekenpotloden, ...

Vooraf

Laat de kinderen in een kring zitten. Vraag de kleuters te vertellen wat ze gezien hebben van het ongeval. Wat dachten ze toen? Wat voelden ze? Waren ze boos? Bang? Verdrietig? Wat wilden ze doen? Vertel hen dat iedereen wel eens boos, bang, verdrietig, maar ook gelukkig of blij is. Iedereen laat dat op een andere manier zien en wil dan andere dingen doen. Kijk maar naar de egel, de slak en de schildpad.

Het verhaal

Speel het poppenkastverhaal.

Nadien

De kinderen versieren drie grote dozen als slakkenhuis, het schild van de schildpad en de stekels van de egel. Het slakkenhuis krijgt een verdrietig gezicht, het schild van de schildpad een bang gezicht en de doos met stekels een boos gezicht.

In een kringgesprek praten jullie na over verdrietig, bang en boos zijn. Wie reageert zoals de slak, de schildpad of de egel? Wie reageert nog anders, zoals buikpijn krijgen of heel druk beginnen doen? Wat helpt de kinderen als ze verdrietig, bang of boos zijn? Wat kan de slak, de schildpad en de egel helpen? Wanneer jullie iets gevonden hebben om de dieren op te beuren, mogen de verdrietige, bange en boze gezichten weg: de bui is over, en jullie houden de mooie huisjes over.

Gevoelens uiten op muziek

Muziek maakt het mogelijk om kleuters gevoelens te laten herkennen en vervolgens uit te spreken of uit te beelden. Als je merkt dat het voor een aantal kinderen goed zou zijn te werken rond emoties naar aanleiding van het verkeersongeval, maar niet voor de hele klas, kan je deze algemene activiteit rond gevoelens doen. De kinderen gebruiken hiervan zelf wat ze nodig hebben voor hun verwerking.

Nodig

- ruimte waar de kinderen vrij kunnen bewegen
- muziek: blij, boos, bang, verdrietig. Tip: hierbij kan je ruimer gaan dan de traditionele, klassieke muziek. Een stukje Heavy Metal toont bijvoorbeeld heel goed aan wat 'kwaad' is, of sommige kinderen worden er misschien bang van.
- emoborden (in Zeppekit – www.zeppekit.be)

Vooraf

Je zoekt met de kleuters een plaats op waar ze ruimte hebben om vrij te bewegen, zoals de turnzaal of de refter. Verzamel de kinderen in een kring. Vraag hen hoe ze zich voelen als ze een cadeautje krijgen. Blij? En als er iemand hen pijn doet? Boos? Welke gevoelens kennen ze nog? De emoborden kunnen ondersteunen. Vertel dat jullie samen naar muziekstukjes zullen luisteren die telkens een gevoel uitdrukken.

Muziek

Luister samen één voor één naar de muziekstukjes. Bespreek met de kinderen welk gevoel ze hebben bij welke muziek. Wat doe je als je boos, blij, bang, verdrietig bent? Zet de muziek terug aan, en laat de kinderen dansen op de muziek.

Afsluiting

Laat de kinderen opnieuw plaatsnemen in een kring. Laat hen uitbeelden hoe ze zich nu voelen. Benoem met de klas het gevoel van elk kind.

Welke kinderboeken zijn interessant?

Joost is blij

Auteur: Joost Van der Leij

Uitgeverij: Attrakt B.V., 2009

ISBN-nummer: 978 9460 510 0380

Onderwerp: gevoelens

Korte inhoud: Een prentenboek dat je kan voorlezen om emoties bespreekbaar te maken en om duidelijk te maken hoe je negatieve emoties kan stoppen en vervangen door een goed gevoel.

Leeftijd: Vanaf 3 jaar

Wat schilt er met je? Voel jij je goed in je pel?

Auteur: Saxton Freymann en Joost Elffers

Uitgeverij: CEGO publishers, 2001

ISBN-nummer: 90 74798 24 1

Onderwerp: gevoelens

Korte inhoud: Een beeldverhaal over groenten en fruit en emoties. Lachende paprika's, huilende kiwi's, boze appeltjes, verongelijkte uitjes, een zoenende aardbei, een verlegen meloen...

Leeftijd: Vanaf 5 jaar

Boos

Auteur: Sarah Verroken

Uitgeverij: Clavis, 2008

ISBN-nummer: 97 890448076 22

Onderwerp: boos zijn, gevoelens

Korte inhoud: Eend voelt zich ongelukkig en boos. Met zijn knuffel wandelt het dier door een donker landschap: grijze wolken, regendruppels en zwarte bloemen. Gelukkig zijn er onderweg dieren die Eend helpen vooruit te kijken. Zo ontdekt Eend de kleur van het gras, de bloemen, de blauwe lucht en de zon. De boze gevoelens en tranen zijn voorbij. Boos is een beeldend prentenboek om met peuters en kleuters over gevoelens, dieren en kleuren te praten.

Leeftijd: Vanaf 3 jaar

